

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

Адамович Ірина Валентинівна

УДК 371.111 : 371.134

**РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ
ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України.

Науковий керівник: доктор наук з державного управління,
старший науковий співробітник
НАУМЕНКО РАЇСА АНДРІЇВНА,
Київський національний
торговельно-економічний університет,
професор кафедри менеджменту.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
МАНЬКО ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ,
Національна академія Служби безпеки України, головний
науковий співробітник науково-організаційного центру;

кандидат педагогічних наук, доцент
ВАСИЛЬЧЕНКО ЛІЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА,
Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної
ради, завідувач кафедри дидактики та методик навчання
природничо-математичних дисциплін.

Захист відбудеться 11 грудня 2015 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.03 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (зала засідань, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Тернопільського педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М.Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

Автореферат розіслано 11 листопада 2015 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.М.Мешко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інформатизація освіти, формування інформаційної системи підтримки освітнього процесу, спрямованої на реалізацію його основних функцій (навчання, соціалізація, внутрішній контроль за виконанням освітніх стандартів тощо), створення інформаційно-аналітичного та інформаційно-технологічного забезпечення у сфері управління навчальними закладами для проведення моніторингу освіти є пріоритетними напрямками, визначеними Національною стратегією розвитку освіти України на 2012-2021 роки.

Однією з найважливіших освітніх систем щодо здійснення професійної підготовки, перепідготовки та адаптації до нових вимог життя і праці педагогічних і керівних кадрів освіти є післядипломна педагогічна освіта (ППО). Серед стратегічних завдань післядипломної освіти визначено оновлення структури, змісту, організації та вдосконалення процесу підвищення кваліфікації керівників загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) на засадах компетентнісного підходу. Важливе місце у підвищенні управлінської культури керівних кадрів навчальних закладів приділяється розвитку професійних компетентностей, пов'язаних з їх інформаційною та комунікаційною діяльністю.

Наукові підходи щодо вимог високої якості професійної підготовки керівників ЗНЗ у закладах вищої та післядипломної педагогічної освіти, пошук оптимальних засобів досягнення цілей навчання, впровадження інноваційних освітніх технологій з метою зростання їх професійної (управлінської) активності в умовах різнопланової практичної діяльності представлені у працях українських та зарубіжних науковців. За Дж. Равеном, призначенням освіти є формування та розвиток компетентної особистості. Низка міжнародних організацій (ЮНЕСКО, ПРООН, ЮНІСЕФ, Міжнародна комісія Ради Європи та ін.) акцентує увагу на питаннях, пов'язаних із компетентнісно орієнтованою освітою. Як ключова інноваційна ідея, спрямованість освітнього процесу компетентнісний підхід визначений одним із пріоритетних у системі післядипломної освіти (Н. Бібік, Г. Єльнікова, О. Пометун); результатом професійної підготовки, в першу чергу, є формування у працівника установи готовності до змін, що відбуваються в умовах інформаційного суспільства, створення умов для оволодіння комплексом компетенцій (Г. Селевко, С. Калашнікова).

Теоретичний аналіз наукової літератури, наукових розвідок з теми дисертації дав можливість визначити, що окремі аспекти компетентнісного підходу, проблеми та суперечності системи післядипломної освіти досліджували І. Бех, В. Болотов, Б. Гершунський, А. Гуралюк, В. Луговий, Л. Луценко, В. Манько, А. Маркова, Є. Павлютенков, О. Савченко, Н. Слюсаренко, Н. Сороко, Ю. Татур, С. Шишов, В. Ягупов та ін.

Загальною науковою базою дисертаційного дослідження щодо вивчення проблеми розвитку

управлінської компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів слугують передусім праці науковців, таких як В. Бондар, Л. Васильченко, Т. Гура, Н. Коломінський, О. Мармаза, Р. Шакуров та ін. Питання управлінської компетентності досить змістовно розкрито Л. Даниленко (як менеджера), О. Овчарук (як сукупність компетентностей), В. Мельник (сукупність знань, умінь, навичок і особистих якостей) та ін. Основою управління є інформація (В. Маслов), інформаційне забезпечення (В. Новак), що потребує для якісного використання наявності високого рівня інформаційних компетентностей керівних кадрів.

Зарубіжними та вітчизняними дослідниками зроблено вагомий внесок у наукове обґрунтування компонентів інформаційної компетентності керівників ЗНЗ, розвитку інформаційної компетентності педагогічних кадрів у системі вищої та післядипломної освіти (В. Биков, Ю. Дорошенко, М. Жалдак, О. Зайцева, Л. Калініна, В. Котенко, Н. Морзе, Н. Насирова, С. Сурменко, С. Трішина, А. Хуторського та ін.), володіння електронними та Інтернет-технологіями (І. Зимня), перетворення інформації на спосіб діяльності або отримання нового продукту для забезпечення конкурентноспроможності навчального закладу (О. Локшина, З. Рябова).

Проблемі моделювання педагогічних процесів та систем, класифікації моделей присвятили свої роботи С. Архангельський, В. Афанасьєв, В. Глушков, А. Дахін, Ю. Конаржевський, В. Штофф та ін. Моделювання розвитку професіоналізму керівників ЗНЗ в системі ППО, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів (Н. Клокар, Т. Сорочан), оцінювання працівника з використанням моделі компетентності його посади (О. Зайченко) відповідає методологічним принципам та забезпечується методами визначення та вимірювання рівня сформованості компетентностей (Т. Гілберт, В. Пікельна). Метод побудови моделей управління, змісту компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів є інтегративним, він дає змогу об'єднати емпіричне і теоретичне у педагогічному дослідженні, тобто поєднати у процесі вивчення педагогічного об'єкта експеримент з побудовою логічних конструкцій і наукових абстракцій.

Незважаючи на велику кількість наукових праць, що стосуються різних питань управлінської та інформаційної компетентностей, на сьогоднішній день в Україні відсутні комплексні дослідження проблеми розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в післядипломній педагогічній освіті.

Крім того, у системі закладів післядипломної педагогічної освіти існує низка нерозв'язаних суперечностей між:

–традиційною консервативністю змісту системи підготовки, перепідготовки та фахового зростання керівників загальноосвітніх навчальних закладів у післядипломній педагогічній освіті і загальнодержавними пріоритетами модернізації системи управління освітою, обумовленими необхідністю запровадження нових ефективних методів, форм, засобів підвищення кваліфікації

керівників загальноосвітніх навчальних закладів;

–об’єктивною потребою у забезпеченні загальноосвітніх навчальних закладів як функціонуючої соціально-педагогічної структури компетентнісними керівними кадрами та недосконалим процесом їх призначення на посаду без фахової підготовки у вищих навчальних та закладах післядипломної світи;

–вимогою суспільства щодо високого професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів та відсутністю адекватних підходів і технологій до вільного орієнтування в інформаційному потоці у системі післядипломної освіти;

–появою нових інформаційних засобів і технологій і низьким рівнем інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів, що не дає можливості повною мірою застосовувати їх у професійній діяльності;

–необхідністю спрямування освітнього процесу загальноосвітнього навчального закладу на заданий результат при мінливості соціального оточення, стрімким зростанням об’ємів управлінської інформації та обмеженням можливостей її сприйняття і трансформації керівником освітнього закладу.

Проблема ускладнюється тим, що керівниками найчастіше стають фахівці, що не мають спеціальної управлінської підготовки і розвиток фахових компетентностей фактично покладається на післядипломну педагогічну освіту.

Отже, необхідність розв’язання виявлених суперечностей, потреба у комплексному вирішенні науково-практичних завдань післядипломної педагогічної освіти обумовлює актуальність окресленої проблеми та вибір теми дисертаційного дослідження **«Розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в післядипломній педагогічній освіті»**.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи відділу педагогіки і психології вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України „Концептуально-методологічні основи проектування методів і засобів діагностики освітніх результатів у вищих навчальних закладах” (№ 0111U000214).

Тему дисертації затверджено вченою радою Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (протокол № 10/7 від 8.11.2011 р.) та узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 10 від 20.12.2011 р.).

Об’єкт дослідження – післядипломна педагогічна освіта керівників загальноосвітніх навчальних закладів.

Предмет дослідження – розвиток інформаційної компетентності як компонент підвищення

кваліфікації керівників загальноосвітніх навчальних закладів в післядипломній педагогічній освіті.

Мета і завдання дослідження. *Мета* полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці моделі розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у навчальному процесі післядипломної педагогічної освіти.

Відповідно до мети дослідження визначено такі *завдання*:

- на основі аналізу джерельної бази дослідження, сутності компетентнісного підходу в системі післядипломної педагогічної освіти визначити та конкретизувати поняття «інформаційна компетентність керівника загальноосвітнього навчального закладу»;

- визначити та обґрунтувати місце і роль інформаційної компетентності в структурі професійної компетентності та реалізації функцій керівників загальноосвітніх навчальних закладів;

- визначити критерії та показники оцінки рівнів розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів;

- обґрунтувати та розробити модель розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в системі післядипломної педагогічної освіти;

- експериментально перевірити ефективність упровадження в навчально-виховний процес моделі розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в системі післядипломної педагогічної освіти, розробити практичні рекомендації щодо її впровадження керівникам, науковим та науково-педагогічним працівникам, слухачам курсів закладів післядипломної педагогічної освіти.

Розгляд проблематики компетентнісного підходу в підготовці керівника навчального закладу в системі післядипломної педагогічної освіти зумовив використання таких **методів дослідження**:

- *проблемно-цільовий* метод та метод *системно-структурного* аналізу наукової літератури дали змогу дослідити генезис розвитку педагогічної думки з досліджуваної проблеми;

- метод *педагогічного моделювання* – в процесі розробки і побудови моделі розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в системі післядипломної педагогічної освіти;

- методи *систематизації, узагальнення, порівняння, аналізу* для формулювання і систематизації висновків до розділів та загальних висновків, розробки методичних рекомендацій і визначення шляхів подальших досліджень поставленої проблеми;

- *діагностування* (спостереження, анкетування, опитування, інтерв'ювання, бесіда) – для визначення та оцінювання рівня сформованості інформаційної компетентності керівників навчальних закладів;

- *методи спостереження, самоспостереження*, що сприяли вивченню стану розвитку інформаційної компетентності керівників навчальних закладів в динаміці навчального процесу;

- *методи математичної й статистичної обробки* отриманих даних, у т.ч. кваліметричні обчислення для об'єктивізації та забезпечення вірогідності результатів дослідження;

- метод педагогічного *експерименту* (констатувальний етап - для оцінювання реального стану реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі післядипломної педагогічної освіти, формувальний етап - для перевірки ефективності упровадження моделі розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у післядипломній освіті).

Експериментальна база дослідження: Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», Інститут суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка, Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, комунальний заклад «Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти». Дослідження тривало упродовж 2009-2013 рр.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що в дисертаційній роботі *вперше*:

- розроблено, обґрунтовано та експериментально перевірено модель розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти, основними блоками якої є: концептуально-цільовий (мета, цілі, завдання, підходи, принципи, функції процесу розвитку інформаційної компетентності у післядипломній педагогічній освіті), змістовий (змістові модулі спецкурсу «Розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів»), організаційно-технологічний (організаційно-педагогічні умови розвитку інформаційної компетентності, методи, форми та засоби навчання), діагностико-корекційний (критерії та рівні сформованості інформаційної компетентності), результативний (підвищення рівня інформаційної компетентності);

- *визначено* критерії (когнітивно-цільові, процесуально-технологічні, особистісні), показники та рівні (низький (теоретико-репродуктивний), середній (алгоритмічний), високий (творчо-креативний) розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів).

Уточнено сутність і розширено зміст поняття «інформаційна компетентність керівників загальноосвітніх навчальних закладів» як здатність ефективно оперувати інформаційними потоками для прийняття управлінського рішення під час здійснення професійної діяльності, що передбачає володіння інформаційною та комунікаційною компетенціями, навичками інформаційно-комунікаційних технологій; уміннями діагностувати навчально-виховний процес, визначати місце і функції його учасників з урахуванням набутого досвіду та прогнозуванням можливих наслідків управлінської діяльності.

Удосконалено професійно-компетентнісну та функціональну характеристику керівників загальноосвітніх навчальних закладів через уточнення компонентів інформаційної компетентності (когнітивно-цільового, процесуально-технологічного, особистісного (аксіологічний, мотиваційно-креативний, комунікаційно-рефлексійний, аналітико-прогностичний складники)), що покладені в основу критеріїв розвитку інформаційної компетентності.

Набули подальшого розвитку форми і засоби розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в системі післядипломної педагогічної освіти; процедура вимірювання та обробки результатів дослідження (метод експертних оцінок).

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробленні навчально-методичного спецкурсу «Розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів», що охоплює програму, навчально-тематичний план, лекційний та практичний матеріал, методичні рекомендації, тренінг «Тайм-самоменеджмент»; розробці діагностичних матеріалів для визначення рівнів розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів.

Результати дисертаційного дослідження впроваджені в практику роботи Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 1-292 від 24.04.2013 р.), Інституту суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка (довідка № 91-1 від 01.03.2013 р.), комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (довідка № 201 від 19.06.2014 р.), комунального закладу «Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» (довідка № 14 від 18.06.2014 р.), Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 1/17-20 від 26.06.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною науковою роботою автора. У науковій праці [11], опублікованій у співавторстві, дисертанту належить виокремлення структури інформаційної компетентності як компонента управлінської діяльності керівників ЗНЗ.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідались та обговорювались на засіданнях відділу педагогіки і психології вищої школи Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (2011-2014 рр.), також оприлюднені в доповідях на науково-практичних конференціях (форумах) різних рівнів:

— *міжнародних*: «Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном» (Горлівка, 2012); «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (Черкаси, 2012; Ялта, 2013); «Особистість в єдиному освітньому просторі» (Запоріжжя, 2014);

— *всукраїнських*: «Моделі компетентного випускника 12-річної школи: сутність, пріоритети, пошук відповідей на виклики ХІХ століття» (Київ-Донецьк, 2007); «Технології забезпечення якості освіти в державному управлінні: виклики сьогодення» (Київ, 2012); «Розвиток сучасної природничо-математичної освіти: реалії, проблеми якості, інновації» (Запоріжжя, 2013);

«Філософія комунікації: інтелектуальні системи та інформаційні технології в освіті» (Дніпропетровськ, 2014);

— *звітних*: «Наука і вища освіта» (Київ, 2013); «Сучасні інформаційні технології: теорія, практика, досвід та перспективи розвитку» (Житомир, 2013).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено в 17 публікаціях, із них 5 статей – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у закордонному науковому періодичному виданні, 9 – у збірниках матеріалів конференцій (семінарів, форумів), 2 – методичні матеріали.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (182 найменування), 12 додатків на 26 сторінках. Робота містить 25 таблиць, 18 рисунків. Повний обсяг дисертації становить 231 сторінка, з них основного тексту 175 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, розкрито зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичну значущість здобутих результатів, наведено дані щодо їх апробації та впровадження, наведено дані про публікації з теми дисертаційного дослідження.

У **першому** розділі – *«Теоретичні аспекти дослідження проблеми компетентнісного підходу у післядипломній педагогічній освіті»* – визначено сутність компетентнісного підходу до навчання керівних та педагогічних кадрів у післядипломній педагогічній освіті, що має низку суттєвих відмінностей, які утруднюють як розуміння теоретичних аспектів, так і проблему практичного впровадження; розкрито специфіку, зміст та структуру управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів, досліджено розвиток інформаційної компетентності як складника професійної підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів в системі післядипломної педагогічної освіти.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року визначено стратегічні напрями розвитку освітянської сфери, «модернізації структури, змісту та організації освіти на засадах компетентнісного підходу». Основними завданнями системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів системи освіти є удосконалення їх управлінської компетентності.

У системі післядипломної освіти питання вдосконалення змісту теоретичної та практичної підготовки та підвищення компетентності керівників ЗНЗ досліджували В. Бондар, В. Краєвський, В. Сластьонін та ін., використання інтерактивних технологій – С. О. Сисоєва, загальні принципи, завдання – Л. Щоголева, проблеми та суперечності функціонування освітніх закладів ППО та способи їх розв'язання – А. Гуралюк, Л. Васильченко та ін. На основі аналізу наукових праць з

проблем функціональної діяльності керівників ЗНЗ (В. Григораша, О. Мармази, В. Маслова, В. Пікельної, З. Рябової, А. Файоля) виокремлено функції їх професійної/ управлінської діяльності: для чого? (мотив); що робити? (мета, ціль, завдання); як робити? (планування, організування, контроль). Через реалізацію управлінської діяльності проявляється управлінська компетентність керівників ЗНЗ у процесі виконання керівних функцій: аналіз, прогнозування, планування, організація, контроль, регулювання, маркетинг. Управлінська діяльність має циклічний характер, тому встановлено відповідність функцій управлінської діяльності етапам управлінського циклу. Ранжування функцій управління за значущістю показало визначальну перевагу саме функції аналізу, а також в межах функцій домінуючою діяльністю визначено саме обробку, достовірність, фіксацію кількісної інформації, рівень інформаційної забезпеченості, визначення мети, завдань в межах різних функцій.

Трактування поняття компетентність представлено у працях І. Зимньої, О. Лебедєва і належить до сфери складних умінь і якостей особистості (О. Пометун, І. П'янківська, Л. Хоружа), орієнтованих на потреби суспільства (О. Овчарук), здатності людини виконувати ефективно професійну діяльність (Н. Бібік), визначати фіксовані результати діяльності (Т. Хоффман). У структурі загальної компетентності керівників ЗНЗ виокремлюють компоненти: ключові та професійні (А. Хуторський, В. Ягупов), базові, загально-фахові та спеціально-фахові (Г. Єльнікова), функціонально-посадові (В. Зелюк), спеціальну, особистісну та індивідуальну (А. Маркова), загальнокультурну та інформаційну (О. Єльнікова, С. Шишов) компетентності.

Конкретизовано поняття професійна компетентність керівників ЗНЗ через розкриття управлінської компетентності, що дало змогу виокремити в межах дисертаційного дослідження базові компетентності керівників як управлінців – загальнокультурну, соціокультурну, соціально-психологічну здоров'язбережувальну та функціонально-посадові – адміністративно-управлінську, нормативно-правову, дослідницьку, підприємницько-презентаційну (маркетингову), інформаційну, комунікативну.

Установлено, що одиницею управлінської діяльності є управлінське рішення, що визначає формування змісту та напрям функціонування освітнього закладу. Виявлено підвищення рівня прояву компонентів управлінської компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів за умови високого рівня розвитку інформаційних компетенцій: пошукової, аналітичної, інформаційно-комунікаційної, саморозвитку, інформаційної безпеки. Результати самооцінювання керівників ЗНЗ підтвердили їх зацікавленість (88,96%) у розвитку власної компетентності на курсах підвищення кваліфікації з тих чи інших питань, пов'язаних з інформаційними технологіями.

У **другому** розділі дослідження – *«Обґрунтування та організаційно-методичне забезпечення розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в*

післядипломній педагогічній освіті» – розкрито наукові засади, зміст і технологію побудови моделі розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в системі післядипломної педагогічної освіти, визначено критерії, показники та рівні сформованості інформаційної компетентності керівників ЗНЗ; схарактеризовано методи оцінювання розвитку інформаційної компетентності (ІК) керівників ЗНЗ.

Представленням процесу формування та розвитку професійних компетентностей та їх компонентів на засадах системного підходу низка дослідників визначили метод факторно-критеріального моделювання (Г. Єльнікова, В. Маслов), що є аналогом соціальної дійсності (В. Штофф, А. Дахін), формалізацією педагогічних знань (Л. Вішнікіна).

Аналіз наукових та педагогічних досліджень (Л. Калініної, В. Котенко, С. Сурменко, С. Трішиної) дав підставу стверджувати, що структура інформаційної компетентності є досить складною і вміщує компоненти: концептуально-цільовий, організаційно-технологічний, особистісний (аксіологічний, мотиваційно-креативний, комунікаційно-рефлексійний та аналітико-прогностичний складники), які в подальшому визначено як критерії сформованості інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів.

З урахуванням специфіки діяльності керівників ЗНЗ, особливостей підготовки в системі ППО, структурної моделі їх інформаційної компетентності побудована модель розвитку інформаційної компетентності керівників ЗНЗ в системі післядипломної освіти (рис. 1). Розроблена модель охоплює такі блоки: концептуально-цільовий (мета, цілі, завдання, принципи, підходи, функції); змістовий (змістові модулі спецкурсу «Розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів»); організаційно-технологічний (організаційно-педагогічні умови, методи, форми, засоби розвитку інформаційної компетентності); діагностико-корекційний (вхідний, вихідний контроль, корекція цілей, механізму реалізації, критерії та показники рівня розвитку інформаційної компетентності); результативний (підвищення рівня інформаційної компетентності).

Об'єктом моделювання є процес розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі ППО.

Вагомим чинником розвитку інформаційної компетентності керівників ЗНЗ у системі ППО є соціальне замовлення та самовизначення потреб.

Концептуально-цільовий блок містить мету змодельованого процесу – розвиток інформаційної компетентності керівників ЗНЗ у відповідності до сучасних потреб їх фахової діяльності. У процесі реалізації поставленої мети визначено декілька взаємопов'язаних цілей: *дидактичні, соціальні, особистісні, психологічні.*

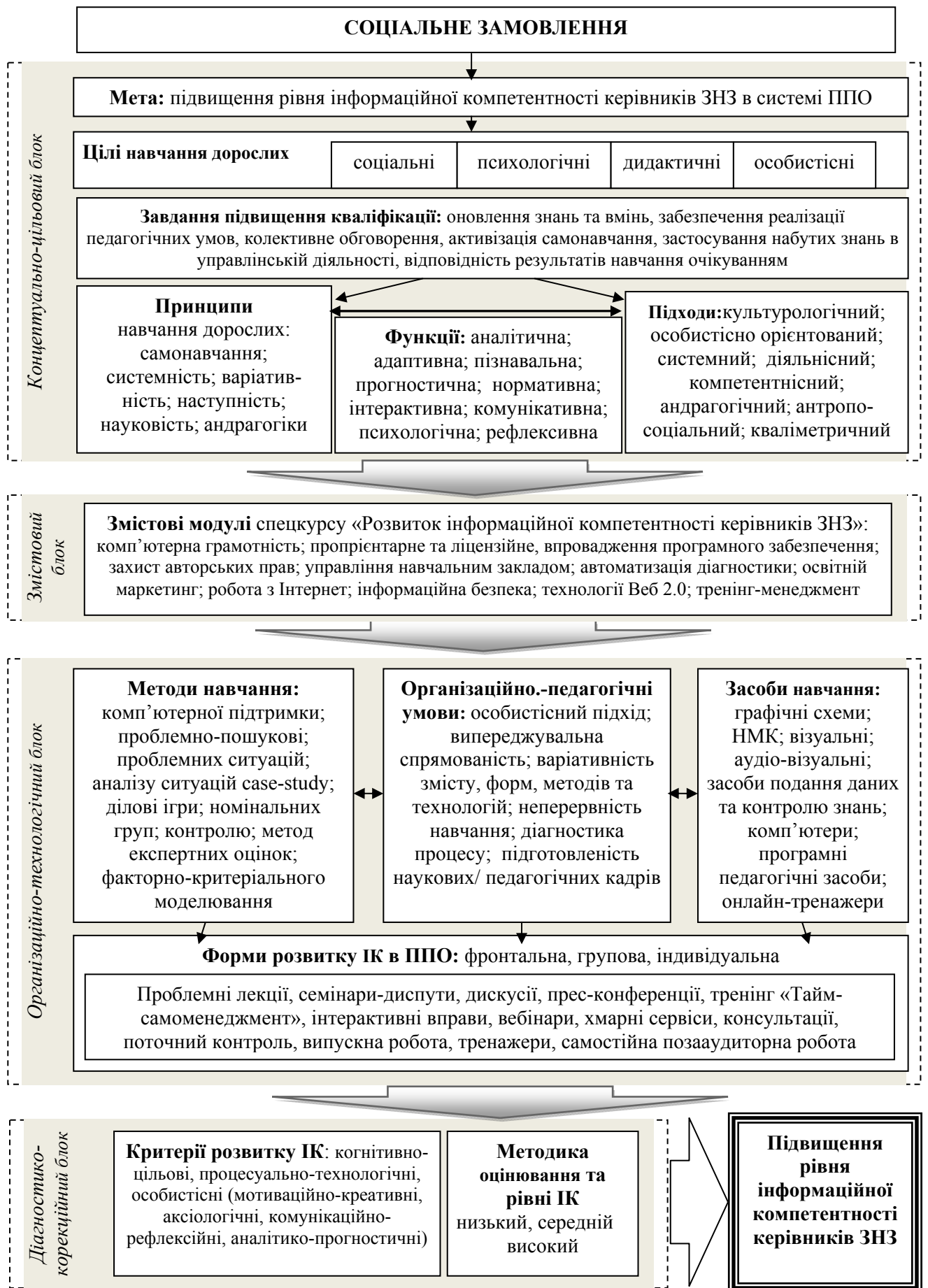

Рис. 1. Модель розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в системі післядипломної педагогічної освіти

Запропоновано підходи (культурологічний, особистісно орієнтований, системний, компетентнісний, діяльнісний, особистісний, самоорганізаційний, кваліметричний, антропосоціальний, андрагогічний), що дають змогу виокремити системотвірні чинники інформаційної компетентності. Окреслено принципи (загально-методичні та специфічні: загальні принципи підвищення управлінської компетентності, принципи побудови навчального процесу, принципи неперервності та наступності базової професійної і післядипломної освіти, принципи андрагогіки); функції процесу підвищення кваліфікації (аналітична, пізнавальна, компенсаторна, адаптивна, розвивальна, інтерактивна, оцінна та ін.)

Змістовий блок окреслює зміст підвищення інформаційної компетентності керівників ЗНЗ в системі післядипломної освіти, його неперервне оновлення та модернізацію. У структурі змістових модулів виокремлено: комп'ютерну грамотність; роботу з Інтернет; пропрієтарне та ліцензійне програмне забезпечення; питання захисту авторських прав, автоматизації підготовки управлінського рішення, планування робочого часу, делегування, роботу з кореспонденцією, відвідувачами, колективом, елементи освітнього маркетингу та ін. Теоретичні та практичні аспекти розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів розкрито при розробці спецкурсу «Розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів». Аналіз результатів тренінгу «Тайм-самоменджмент» показав, що 16,15% респондентів на третину скоротили час виконання завдання, покращення результату відбулось в межах $\Delta\tau = 3,85\%$, відповідно до навчання $\tau = 21,6 \text{ хв.} \pm 5,61$ та після $\tau = 20,8 \text{ хв.} \pm 5,23$.

При цьому опитування з відкритими відповідями показало підвищення самооцінки (30%) і задоволення від роботи (42,3%). Респонденти (27,69%) відмітили, що бачать перспективу, розвиваючи певні навички та уміння, а 47,69% опитаних зазначили, що витрата часу на навчання сприятиме його економії у майбутньому та попередженню професійного вигорання.

Організаційно-технологічний блок вміщує адаптацію моделі розвитку інформаційної компетентності керівників до ринкових відносин у системі освітніх послуг, базується на взаємодії існуючих і нових форм післядипломної освіти, враховує специфіку діяльності керівників ЗНЗ, вміщує інформаційно-навчальні матеріали та пропозиції щодо організації підвищення ІК в залежності від організаційно-педагогічних умов і початкового рівня професійної компетентності, який визначається у процесі діагностичного тестування та обумовлює вибір фронтальної, групової або індивідуальної форм навчання; методів організації навчально-пізнавальної діяльності (бесіда, лекція, доповідь, демонстрація); методів комп'ютерної підтримки (використання безкоштовних сервісів Інтернет, хмарних технологій, соцмереж); інтерактивного та проблемного навчання (дискусія, аналіз управлінських ситуацій case-study, мозковий штурм, ділові ігри); метод контролю, метод експертних оцінок. Дистанційний етап навчання передбачав участь у вебінарі,

роботу з комп'ютерними тренажерами, консультації.

Визначено низку організаційно-педагогічних умов розвитку інформаційної компетентності керівників ЗНЗ у ППО: варіативність форм, методів та технологій розвитку інформаційної компетентності; випереджувальна спрямованість навчального процесу; визначення змісту інформаційної компетентності у навчальних планах і програмах; неперервність навчального процесу; підготовленість наукових та науково-педагогічних кадрів; діагностика розвитку інформаційної компетентності. Встановлено, що однією з найважливіших умов є особистісний підхід до керівників навчальних закладів у системі ППО, що визначає право дорослої людини самостійно і свідомо обирати мету, цілі, зміст, форми, методи та терміни навчання.

Діагностико-корекційний блок передбачає наявність вхідного та вихідного контролю рівня інформаційної компетентності керівників ЗНЗ. Інструментом вхідного та вихідного діагностування обрано факторно-критеріальну модель інформаційної компетентності керівників ЗНЗ та запитання з відкритою відповіддю. Вагомість критеріїв визначено експертами за допомогою методу Дельфі, який виключає залежність респондента від групової думки і дає можливість висловити власну точку зору на проблемну ситуацію. У відповідності до отриманих на вхідному тестуванні даних про потреби і очікування слухачів відбувається корекція цілей підвищення кваліфікації, механізму реалізації тощо.

Результативний блок – передбачає як підвищення рівня інформаційної компетентності керівників ЗНЗ, так і ступінь їх задоволеності від процесу навчання у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Запропонована модель стала основою формувального етапу дисертаційного дослідження, що охоплював експериментальну перевірку моделі розвитку ІК керівників ЗНЗ, яка діє на засадах андрагогіки, передбачає врахування освітніх запитів слухачів та можливостей педагогів щодо використання діючих форм, методів і змісту навчання та апробацію спецкурсу «Розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів».

У **третьому** розділі – *«Експериментальна перевірка моделі розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в системі післядипломної педагогічної освіти»* – розкрито етапи організації (підготовчий, констатувальний, формувальний та узагальнювальний) та проведення експериментальної перевірки моделі розвитку інформаційної компетентності керівників ЗНЗ в післядипломній педагогічній освіті; представлені методики узагальнення результатів статистичної обробки даних впровадження моделі розвитку інформаційної компетентності керівників ЗНЗ.

У процесі експерименту встановлено, що на посади керівників ЗНЗ без фахової підготовки призначались учителі-предметники (81,81 %), попередньо пройшли навчання у ВНЗ за спеціальністю «Освітній менеджмент», «Державне управління» 6,49 % опитаних, курси

підвищення кваліфікації у закладах післядипломної педагогічної освіти за напрямом «резерв керівників загальноосвітніх навчальних закладів» закінчили 11,68 % респондентів. З'ясовано, що цілеспрямований вплив на розвиток інформаційної компетентності керівників ЗНЗ у процесі підвищення кваліфікації в післядипломній освіті набуває високої результативності за умов: усвідомлення керівниками значущості інформаційної компетентності як невід'ємного компоненту їх професійної компетентності; розробки та впровадження моделі розвитку інформаційної компетентності керівників ЗНЗ, апробації спецкурсу у процесі підвищення кваліфікації в системі ППО; сприяє підвищенню рівня прояву компонентів управлінської компетентності керівників ЗНЗ.

Спецкурс «Розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів» передбачав лекції та практичні заняття з використанням сучасних технічних засобів навчання, інтерактивних та хмарних технологій, сервісів Інтернет, соцмереж; самостійну позааудиторну роботу слухачів – керівників ЗНЗ. Основна тематика занять: використання автоматизованих систем та факторно-критеріальних моделей у діагностиці навчально-виховного процесу; оцінка якості освітніх процесів ЗНЗ (атестації кадрів, супроводу інновацій тощо) та ін. Водночас, викладачі не обмежені у виборі форм та методів подання матеріалу, що максимально наблизило експеримент до їх реальної професійної діяльності.

Опрацювання матеріалів спецкурсу передбачало поточний контроль: анкетування, опитування, консультування (аудиторне та позааудиторне), написання випускних робіт. Результативність спецкурсу визначалась на основі обліку змін констатувального та формульовального етапів експерименту щодо прояву когнітивно-цільового, процесуально-технологічного та особистісного компонентів.

За результатами математичної обробки даних формульовального експерименту виявлено, що у контрольній групі приріст у показниках інформаційної компетентності: 0,018% – за когнітивно-цільовим критерієм, 0,013 % – за процесуально-технологічним, 0,004% – за особистісним; в експериментальних групах ці показники значно вищі. Експеримент виявив статистично значимий ріст показників ІК керівників ЗНЗ в експериментальних групах порівняно з контрольною (рис.2).

Аналіз експериментальних даних показав, що отримано зростання рівня розвитку інформаційної компетентності в усіх групах слухачів – у контрольній (КГ) – на 0,012, що складає приріст у 2%; в експериментальних групах (ЕГ₁) – на 0,069, або 15,2%; ЕГ₂– 0,069, або 13,5%; ЕГ₃ – 0,087, тобто 18,4% та ЕГ₄ – 0,073, або 14,3%.

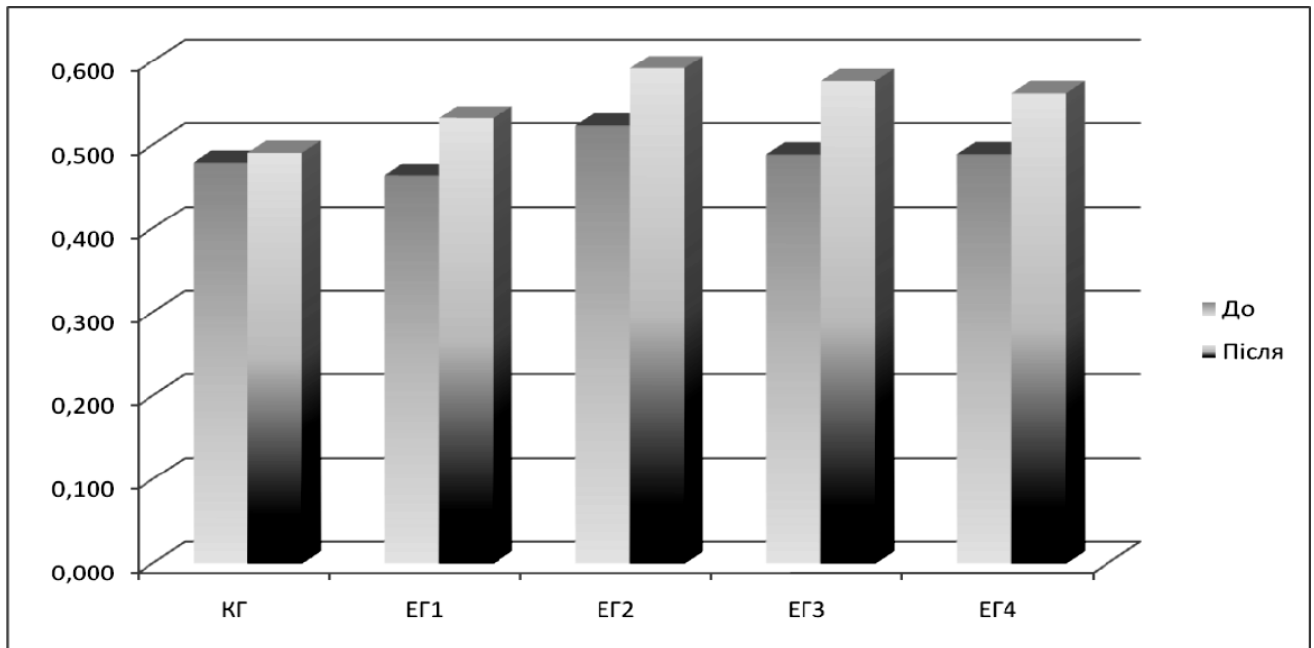

Рис. 2. Порівняння значень показників інформаційної компетентності керівників ЗНЗ до і після проведення експерименту

Урахування основних наукових результатів дисертаційного дослідження дало змогу сформулювати практичні рекомендації: керівнику вищого навчального закладу післядипломної педагогічної освіти щодо створення єдиного інформаційно-аналітичного центру з питань інформатизації та розвитку інформаційної компетентності фахівців різних категорій, оновлення змісту та форм занять, діагностики рівня інформаційної компетентності керівників ЗНЗ тощо; викладачам закладів післядипломної освіти щодо розробки курсів, відповідно запитів слухачів, враховуючи відмінності між інформаційною компетентністю педагога і керівника; сприяння розширенню співробітництва фахових та інформаційно-комунікаційних кафедр щодо забезпечення міжпредметних зв'язків; слухачам курсів підвищення кваліфікації керівників ЗНЗ щодо самовизначення потреб та напряму реалізації розвитку інформаційної компетентності, що сприятиме активному й діяльному професійно-управлінському самовдосконаленню.

ВИСНОВКИ

1. На основі аналізу психолого-педагогічних джерел окреслено пріоритети, завдання, стратегічні напрями розвитку освіти: інформатизація освіти та інформаційне забезпечення управління навчально-виховним процесом та розвитком загальноосвітнього закладу, оновлення структури, змісту, організації та удосконалення системи підвищення кваліфікації керівників ЗНЗ на засадах компетентнісного підходу,

Уточнено сутність «інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів», яка розглядається як компонент професійної компетентності керівників ЗНЗ, здатність

ефективно оперувати інформаційними потоками для прийняття управлінського рішення при здійсненні професійної діяльності, що передбачає володіння інформаційною та комунікаційною компетенціями, навичками інформаційно-комунікаційних технологій; уміннями діагностувати навчально-виховний процес та визначати місце і функції його учасників з урахуванням набутого досвіду та прогнозування можливих наслідків управлінської діяльності.

2. Уточнено функції діяльності керівників ЗНЗ: аналіз, прогнозування, планування, організування, контролювання, регулювання, маркетинг, окреслено наявність аналітичного (інформаційного) складника кожної з них, так як будь-яка функція потребує і генерує свою інформацію. Визначено місце інформаційної компетентності у взаємозв'язках функцій керівника з процесами прийняття управлінського рішення та етапами управлінського циклу реалізації навчально-виховного процесу освітнього закладу.

Конкретизовано поняття професійна компетентність керівників ЗНЗ через розкриття їх управлінської компетентності, що дало змогу виокремити в межах дисертаційного дослідження компоненти базових (загальнокультурної, соціокультурної, соціально-психологічної, здоров'язбережувальної) та фахових або функціонально-посадових (адміністративно-управлінської, нормативно-правової, підприємницько-презентаційної (маркетингової), дослідницької, інформаційної, комунікативної) компетентностей.

Аналіз результатів дисертаційного дослідження свідчить, що підвищення рівня розвитку інформаційної компетентності керівників ЗНЗ сприятиме ефективній реалізації компонентів його професійної компетентності, функцій управління ЗНЗ в аспекті прояву та розвитку умінь, навичок вільного оперування управлінською інформацією та орієнтування в інформаційних потоках.

3. З'ясовано, що інформаційна компетентність є невід'ємним компонентом загальних професійних умінь сучасного керівника, визначає ефективність реалізації управлінського рішення в умовах інформаційного середовища освітнього навчального закладу. Установлено, що інформаційна компетентність керівників ЗНЗ вміщує: когнітивно-цільовий, процесуально-технологічний та особистісний (аксіологічний, мотиваційно-креативний, комунікаційно-рефлексійний, аналітико-прогностичний) компоненти, що були покладені в основу визначення критеріїв рівнів розвитку інформаційної компетентності керівника: низького (теоретико-репродуктивного), середнього (алгоритмічного), високого (творчо-креативного). Побудована факторно-критеріальна модель дає можливість здійснити практичну оцінку кваліметричними методами рівня розвитку інформаційної компетентності керівників ЗНЗ, вона є базовою та відкритою. Значимість критеріїв визначалась за допомогою методу Дельфі, який є різновидом методу експертних оцінок.

4. Однією з найважливіших освітніх систем щодо здійснення професійної підготовки, перепідготовки керівних кадрів освіти є система ППО. Результати констатувального експерименту

свідчать, що окремо питанням розвитку інформаційної компетентності керівників ЗНЗ та її компонентів увага приділяється не достатньо.

У межах дисертаційного дослідження обґрунтовано модель розвитку інформаційної компетентності керівників ЗНЗ в системі післядипломної педагогічної освіти, яка охоплює наступні блоки: концептуально-цільовий (мета, цілі, завдання, принципи, підходи, функції); змістовий (змістові модулі); організаційно-технологічний (організаційно-педагогічні умови, методи, форми та засоби розвитку інформаційної компетентності); діагностико-корекційний (вхідний, вихідний контроль, корекція цілей, механізму реалізації, критерії та показники рівня розвитку інформаційної компетентності); результативний (підвищення рівня інформаційної компетентності). Реалізація моделі здійснювалась під час курсової підготовки у процесі вивчення спецкурсу «Розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів», що передбачав використання різних форм і засобів навчання.

5. Проаналізовано програми та навчально-тематичні плани курсів підвищення кваліфікації керівників ЗНЗ та визначено місце, зміст, доцільність упровадження спецкурсу «Розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів», який би систематизував та узагальнив знання та уміння керівників ЗНЗ, забезпечив розвиток інформаційної компетентності. Для ефективного вирішення проблеми розвитку інформаційної компетентності керівника ЗНЗ визначено методи (проблемно-ситуаційного навчання, організації навчально-пізнавальної діяльності, контролю, комп'ютерної підтримки, метод експертних оцінок, факторно-критеріального моделювання та ін.), форми (фронтальна, групова та індивідуальна) та засоби навчання; організаційно-педагогічні умови (варіативність форм, методів та технологій розвитку інформаційної компетентності; випереджувальна спрямованість навчального процесу; визначення змісту інформаційної компетентності у навчальних планах і програмах; неперервність навчального процесу; підготовленість наукових та науково-педагогічних кадрів; діагностика розвитку інформаційної компетентності), найважливішою з яких є особистісний підхід до керівників ЗНЗ у системі післядипломної педагогічної освіти, що передбачає право дорослої людини самостійно і свідомо обирати мету, зміст, форми, методи та терміни навчання.

Аналіз результатів упровадження моделі розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в систему післядипломної педагогічної освіти, ознайомлення з досвідом викладачів, керівників ЗНЗ дали змогу розробити практичні рекомендації для керівників, наукових, науково-педагогічних працівників та слухачів системи ППО щодо ефективності її реалізації в закладах післядипломної освіти.

На основі результатів навчання встановлено, що слухачі експериментальних груп виявили більшу ступінь розвитку інформаційної компетентності, порівняно з контрольною групою, а саме отримано зростання рівня розвитку інформаційної компетентності слухачів контрольної групи

(КГ) на 2%; в експериментальних групах: ЕГ₁ на 15,2%; ЕГ₂, на 13,5%; ЕГ₃ – 18,4% та ЕГ₄ – 14,3%. Покращення інформаційної компетентності слухачів контрольної групи є цілком закономірним, так як підтверджує результативність підвищення кваліфікації керівників ЗНЗ в системі ППО.

Поставлені у дисертаційному дослідженні завдання виконані повною мірою, а мета роботи досягнута. Водночас досліджувана проблема є багатоаспектною і не може бути остаточно вичерпаною однією науковою працею, а передбачає продовження науково-пошукової роботи, зокрема, вивчення можливостей дистанційного етапу в розвитку інформаційної компетентності керівників ЗНЗ, запровадження та супровід системи моніторингу розвитку інформаційної компетентності керівників ЗНЗ під час курсового та позакурсowego періоду.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1. Адамович І. В. Особливості інформаційної компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу / І. В. Адамович / Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць / [за заг. ред. В. І. Сипченка]. – Слов'янськ : ДВНЗ ДДПУ, 2012. – Спецвип. 11, Ч. І. – С. 178–184.
2. Адамович І. В. Особливості підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів в системі післядипломної педагогічної освіти / І. В. Адамович // Вища освіта України. – 2012. – № 3. – Тематичний випуск : Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології. – Т. 3. – С. 348–358.
3. Адамович І. В. Компетентнісний підхід керівників загальноосвітніх навчальних закладів до реалізації цілісного педагогічного процесу / І. В. Адамович // Навчання і виховання обдарованої дитини : теорія та практика : зб. наук. праць / [гол. ред. І. С. Волощук]. – К. : Інститут обдарованої дитини, 2012. – Вип. 7 – С. 248–289.
4. Адамович І. В. Вопросы усиления компетентности руководителей общеобразовательных учебных заведений / И. В. Адамович / Журнал университета Шучжень провинции Чжэцзян. Серия : Педагогика и социальные науки. – 2013. – Ч. 2, № 4. – Режим доступа : www.doc88.com/p-374433968999.html
5. Адамович І. В. Розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів як невід'ємна складова професіоналізму / І. В. Адамович // Проблеми освіти : наук. збірник – К., 2013. – Вип. № 77, Ч.2. – С. 3–7.
6. Адамович І. В. Модель розвитку інформаційної компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу / І. В. Адамович // Вища освіта України. – 2013. – № 3. –

Тематичний випуск : Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології. – Т. 2. – С. 190–194.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Адамович І. В. Інформаційна компетентність як складова педагогічної майстерності вчителя / І. В. Адамович // Моделі компетентного випускника 12-річної школи : сутність, пріоритети, пошук відповідей на виклики ХІХ століття : матеріали Всеукр. наук.-пошук. конф., (Київ–Донецьк, 16–17 травня 2007 р.). – Донецьк, 2007. – Тематичний випуск. – Т. 2. – С. 453–457.

8. Адамович І. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі розвитку творчого потенціалу учнів / І. В. Адамович // Інноваційні технології навчання обдарованої молоді : матеріали Міждисциплінарної наук.-практ. конф., (Київ, 8–9 грудня 2010 р.). – К. : Інститут обдарованої дитини, 2010. – С. 9–14.

9. Адамович І. В. Розвиток творчих здібностей учнів через проектну діяльність з використанням інформаційно-комунікаційних технологій / І. В. Адамович // Навчання і виховання обдарованої дитини : теорія та практика : зб. наук. праць / [гол. ред. І. С. Волощук]. – К. : Інформаційні системи, 2011. – Вип. 5. – С. 343–347.

10. Адамович І. В. Вебінар / І. В. Адамович // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / [голова наук.-ред. колегії Ю. В. Ковбасюк]. – К. : НАДУ, 2011– .Т.4 : Галузеве управління. – 2011. – С. 84–85.

11. Науменко Р. А. Вимірювання інформаційної компетентності керівника навчального закладу / Р. А. Науменко, І. В. Адамович // Технології забезпечення якості освіти в державному управлінні : виклики сьогодення : до 15-річчя галузі науки «державне управління» : матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю, (Київ, 30 листопада 2012 р.) / [за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, К. О. Ващенко, М. М. Білинської]. – К. : НАДУ, 2012. – С. 73–76.

12. Адамович І. В. Визначення раціональності впровадження програмного забезпечення в навчальний процес для ефективної підтримки діяльності загальноосвітнього навчального закладу / І. В. Адамович // Сучасні інформаційні технології : теорія, практика, досвід та перспективи розвитку : матеріали Міжрегіон. наук.-практ. семін., (Житомир, 17 квітня 2013 р.). – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – С. 26–29.

13. Адамович І. В. Навчально-методичний комплекс як засіб підвищення інформаційної компетентності педагогічних кадрів в післядипломній педагогічній освіті / І. В. Адамович // Розвиток сучасної природничо-математичної освіти : реалії, проблеми якості, інновації : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (Запоріжжя, 21–28 жовтня 2013 р.). – Режим доступу : www.zoippro.ua

14. Адамович І. В. Особливості використання хмарних технологій в інформаційно-навчальному середовищі загальноосвітнього навчального закладу / І. В. Адамович // Філософія комунікації : інтелектуальні системи та інформаційні технології в освіті : зб. тез до Всеукр. наук.-

практ. конф., (Дніпропетровськ, 20 березня 2014 р.). – Дніпропетровськ : Інновація, 2014. – С. 105–107.

15. Адамович І. В. Підвищення інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів : методичний аспект / І. В. Адамович // Особистість у єдиному освітньому просторі : матеріали V Міжн. форуму, (Запоріжжя, 7–18 квітня 2014 р.) // Електронний збірник наук. праць. – 2014. – № 3. – Режим доступу до журн. : http://www.zoippo.zp.ua/pages/el_gurnal/pages/vip17.html

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

16. Адамович І. В. Передумови віртуальної освіти : організаційно-педагогічний та дидактико-психологічний аспекти : [методичні рекомендації] / І. В. Адамович. – Житомир : ЖОІППО, 2011. – 80 с.

17. Адамович І. В. Розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в післядипломній педагогічній освіті : [методичні рекомендації] / І. В. Адамович. – Житомир : ЖОІППО, 2014. – 25 с.

АНОТАЦІЇ

Адамович І. В. Розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в післядипломній педагогічній освіті. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки, Тернопіль, 2015.

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми розвитку інформаційної компетентності як компонента підвищення кваліфікації керівників загальноосвітніх навчальних закладів в системі післядипломної педагогічної освіти. У дисертації теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено модель розвитку інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в системі післядипломної педагогічної освіти, яка охоплює концептуально-цільовий, змістовий, організаційно-технологічний, діагностико-корекційний та результативний блоки. Конкретизовано поняття професійна компетентність керівника загальноосвітнього навчального закладу через розкриття його управлінської компетентності та уточнення компонентів інформаційної компетентності (когнітивно-цільового, процесуально-технологічного, особистісного), що відображає специфіку професійної діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів. Визначено комплекс критеріїв та показники оцінювання рівня інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у навчальному процесі післядипломної освіти.

Упроваджено спецкурс «Розвиток інформаційної компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу».

Ключові слова: керівник загальноосвітнього навчального закладу, інформаційна компетентність, розвиток інформаційної компетентності, післядипломна педагогічна освіта, модель розвитку інформаційної компетентності.

Адамович И. В. Развитие информационной компетентности руководителей общеобразовательных учебных заведений в системе последипломного педагогического образования. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 - теория и методика профессионального образования. – Тернопольский национальный университет имени Владимира Гнатюка, Министерство образования и науки Украины, Тернополь, 2015.

Диссертационная работа является теоретико-экспериментальным исследованием проблемы развития информационной компетентности как компонента повышения квалификации руководителей общеобразовательных учебных заведений в системе последипломного педагогического образования. Выделены приоритеты, задачи, стратегические направления развития образования: модернизация структуры, содержания, усовершенствование системы повышения квалификации на основе компетентностного подхода и информатизации образования.

Проведены теоретическое обоснование и экспериментальная проверка модели развития информационной компетентности руководителей общеобразовательных учебных заведений в системе последипломного педагогического образования, которая вмещает блоки: концептуально-целевой – цели смоделированного процесса, подходы, принципы повышения квалификации, построения учебного процесса, непрерывности и преемственности образования; содержательный – охватывает вопросы информатизации управления учебно-воспитательным процессом и управление информационной средой общеобразовательного заведения; организационно-технологический включает формы (фронтальную, групповую, индивидуальную), методы (организации учебного процесса, контроля, компьютерной поддержки, проблемного обучения), средства информационного обеспечения образования; диагностико-коррекционный – включает инструментарий для входящего и исходящего диагностирования информационной компетентности руководителей общеобразовательных учебных заведений, результаты которого используются для корректировки целей, механизма реализации повышения квалификации; результативный – повышение уровня информационной компетентности и удовлетворенность повышением квалификации слушателей курсов руководителей общеобразовательных учебных заведений.

Конкретизировано понятие профессиональная компетентность руководителя общеобразовательного учебного заведения путём раскрытия его управленческой компетентности, что позволило выделить в пределах диссертационного исследования базовые компетентности – общекультурную, социокультурную, социально-психологическую, здоровьесберегающую и функционально-должностные: административно-управленческую, нормативно-правовую, исследовательскую, предпринимательско-презентационную (маркетинговую), информационную, коммуникативную компетентности.

Уточнена функциональная структура деятельности руководителя образовательного заведения: анализ, прогнозирование, планирование, организация, контроль, регулирование, маркетинг, наличие аналитической составляющей каждой из них, так как реализация любой функции требует и генерирует информацию. Раскрыта взаимосвязь функций руководителя, процесса принятия управленческого решения, этапов управленческого цикла реализации учебно-воспитательного процесса образовательного заведения. Установлено, что повышение информационной компетентности руководителя общеобразовательного учебного заведения способствует более высокому уровню реализации управленческих компетентностей, управленческих функций в аспекте развития аналитической деятельности, умений, навыков свободного ориентирования в информационной образовательной среде, сознательного использования информационного обеспечения управления.

Исследован генезис понятий «информационная компетентность руководителя общеобразовательного учебного заведения», «развитие информационной компетентности руководителя общеобразовательного учебного заведения в системе последиplomного педагогического образования». Установлено, что структура информационной компетентности является сложной системой взаимосвязанных составных компонентов: когнитивно-целевого, процессуально-технологического и личностного, в свою очередь включающий аксеологическую, мотивационно-креативную, коммуникационно-рефлексивную и аналитико-прогностическую составные. Компоненты изучены и положены в основу определения критериев уровня развития информационной компетентности руководителя образовательного учреждения, проведено практическое оценивание квалиметрическими методами уровня развития его информационной компетентности. Значимость критериев в пределах одного фактора определялась с помощью метода Делфи, который является разновидностью метода экспертных оценок.

Разработан и апробирован в системе последиplomного педагогического образования спецкурс «Развитие информационной компетентности руководителя общеобразовательного учебного заведения», включающий учебно-тематический план, программу, лекционный, практический материалы и методические рекомендации, тренинг «Тайм-самоменеджмент»; диагностические материалы для определения уровня развития информационной компетентности

руководителя общеобразовательного заведения

Ключевые слова: руководитель общеобразовательного учебного заведения, информационная компетентность, развитие информационной компетентности, последипломное педагогическое образование, модель развития информационной компетентности.

Adamovych I.V. The development of information competence of the head of general educational establishment in the postgraduate educational system.– Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical science, specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk, Ministry of Education and Science, Ternopil, 2015.

The dissertation presents the theoretical and experimental research of the development of information competence as part of training of the head of general educational establishment in the Postgraduate Education. It was made a theoretically grounded model of the development of information competence of heads of secondary schools in the system of Postgraduate Education, that includes conceptual and destination, contents, organizational, technological, diagnostic, correctional and effective components. It is concretized the concept of professional competence of the head of an educational institution due to disclosure of its management competence and refine components of information competence: cognitive-based, procedural, technological, personal, reflecting the specific professional activity of the head of secondary schools. It is defined the criteria and indicators of evaluation of information competence of heads of secondary schools in the educational process of postgraduate education. A special course of "The development of information competence of the head of an educational institution" is introduced.

Key words: the head of an educational institution, information competence, the development of information competence, postgraduate education, the model of development of information competence.

Підписано до друку 10.11.2015 р.
Формат 60x84/16.
Папір друк. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 11/15/9-25

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Львівська, 12,
Тел. 8 (0352) 40-08-12

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013р.
ФО Осадца Ю.В.